

Kansen zien voor groen

Een ommetje door Scherpenzeel met Jan Boertjes

Maak je een ommetje met Jan Boertjes, dan krijg je niet alleen informatie over bomen, maar ook over biodiversiteit, wetgeving, vogels en geschiedenis. Een boeiende ochtend in het mooie Scherpenzeel.

Auteur: Heidi Peters

Jan Boertjes werkt al bijna achttien jaar bij de gemeente Scherpenzeel. Werken in een bestuurlijke omgeving betekent ook werken met verschillende colleges en wethouders. Hoe dat invloed had en heeft op zijn werk, komt tijdens ons ommetje door Scherpenzeel onvermijdelijk ter sprake.

We maken ons ommetje per fiets en de eerste stop is op een steenworp afstand van het gemeentehuis van Scherpenzeel. 'Wij zijn hier bij Het Witte Hek, een laan van zo'n 100 à 150 jaar oud. Je ziet aan de ene kant de beuken en aan de andere kant de eiken staan en de beuken zijn aan het aftakelen. Deze beuken kun-

nen niet zo goed tegen de weersextremiteiten van de afgelopen jaren. Ze hebben tijdens de hete zomer van 2003 een forse tik gehad. Ook dit jaar zie je weer het effect; ze deden het best aardig en augustus wordt ineens warm en heel droog. Daardoor zakt het grondwaterpeil zo'n anderhalve meter en dan zie je ze direct reageren door het blad te laten vallen.'

Dood hout, volop leven

'Maar we kijken nu heel anders naar zo'n laan dan we vroeger deden. Toen zouden we al snel besluiten om de bomen om te zagen. We hebben veel geleerd en zien nu dat het een waardevolle laan is met dood hout. Sinds zo'n dertien jaar laten we de dode stammen staan.'

Tussen de beuken in het laantje staan diverse dode stammen waarin vogels nesten hebben gebouwd en die krioelen van allerlei leven. Ook is de verjongingsslag begonnen: tussen de, soms zieltogende, beuken staan uiteenlopende soorten jonge aanplant, zoals een ratelpopulier, lindes en acacia's, en komen spontaan vliegdenen op. 'Wanneer je hier in het voorjaar loopt, hoor je niets dan jonge vogels. Spechten, spreeuwen, meesjes, bonte vliegvangers, noem maar op.'

Meer diversiteit, minder rupsen

In het laantje mag alles blijven staan. Sommige stukken worden eenmaal per jaar gemaaid, andere delen helemaal niet. De beuken zijn wel attentiebomen en worden jaarlijks gecontroleerd en, wanneer nodig, onderhouden. Er worden in deze laan ook geen eikenprocessierupsen meer bestreden. In de ruime hoeveelheid aan struwelen die tussen de eiken groeit, barst het van de natuurlijke vijanden en hangen nestkastjes. 'Noem het maar een multistrategie,' zegt Boertjes. 'Geen monoculturen van eiken, maar struwelen laten groeien en zo een goede biotoop creëren voor natuurlijke vijanden. Het kan zijn dat er in 2026 of '27 weer een piek komt van de rups, maar dan zijn we beter voorbereid. Toen ik hier in 2006 kwam, was 45 procent van het bomenbestand inlandse eik; nu is dat zo'n 35 procent door te focussen op meer diversiteit.'

Minder bomen, meer volume

Boertjes ontwikkelde een bomenwandelroute waarmee hij voor belangstellenden een rondleiding geeft langs specifieke plekken. En er komt een bomenfietsroute aan die opgenomen wordt in het toeristische aanbod in de regio. Gemeente Scherpenzeel bestaat uit één kern en binnen de grenzen staan ongeveer 7800 bomen die jaarlijks worden gecontroleerd. We stappen weer op de fiets en rijden naar de Stationsweg, alwaar we op een van de rotondes halhouden. Een locatie waar Boertjes trots op is: 'Deze weg had tot 2011 vrijliggende fietspaden met een wat provinciale uitstraling. Toen de riolering vervangen moest worden, hebben we voorgesteld om fietsers op de rijbaan te

Grote bomen en veel bladvolume aan de Stationsweg

laten rijden, zodat ik een mooie boomstructuur kon opzetten. Er stonden in een vak 42 magnolia's die het slecht deden wegens te weinig groeiruimte. Ik heb een kapvergunning aangevraagd en de magnolia's vervangen door dertien bomen. Natuurlijk kwam er bezwaar vanwege de aantallen, maar ik kon uitleggen dat we niet sturen op stammen, maar op bladmassa. Deze laan staat er nu veertien jaar en ik denk dat één van de huidige bomen qua volume wel twintig van die magnoliaatjes vertegenwoordigt. Er staan allerlei soorten, onder andere *Alnus spaethii*, watercipres, amberboom, moeraseik, esdoorn, en linde.'

Strijd om de ruimte

'Wanneer we ergens gaan reconstrueren, stuur ik altijd op liever veel minder bomen met een heel groot plantvak. Waar het blad kan vallen en blijven liggen, en dus composteert en voeding geeft, waar een boom veel langer meegaat en ook waar een boom geen problemen veroorzaakt door wortelopdruk. We staan nu voor een project waar 110 parkeerplaatsen moeten komen. Ik pleit dan voor tien hele grote bomen in plaats van vijftig boompjes. Dan hebben we over twintig jaar veel meer groen, zonder verlies aan parkeerplaatsen. Het is altijd een strijd om de ruimte: kiest men voor een parkeerplaats of voor een boom?'

De dikste boom

We fietsen door naar de begraafplaats. In Scherpenzeel kiezen veel bewoners vaker voor begraven waardoor er zo'n 75 begrafenissen per jaar zijn. 'Begraafplaatsen bieden de beste kansen voor toekomstig monumentale bomen,' stelt Boertjes. 'Geen verkeer, geen ondergrondse infrastructuur, niets wat de boom hindert.' In 2012 is de begraafplaats uitgebreid en er staat een nieuwe uitbreiding op de planning met daarbij ook de mogelijkheid voor natuurbegraven. Bij de aanleg in 2012 bleek er een ondergrondse bron te zijn die voortdurend kwelwater naar boven stuwde. Om dit in goede banen te leiden, is drainage aangebracht onder de paden waardoor het water wordt afgevoerd. De begraafplaats heeft een grote verscheidenheid aan bomen, grotendeels inheems. 'Voor de komende uitbreiding hebben we gekozen voor allerlei soorten lindes die elkaar in bloeitijd opvolgen. Er komen bollenvelden met vroege voorjaarsbloei en sierheesters die tot ver in november bloeien. Dit alles om een lange bloeihoogte te creëren.'

Op de begraafplaats staat een boom met een verhaal. De dikke Amerikaanse eik met een geschatte leeftijd van 100 tot 120 jaar had het, toen Boertjes in 2006 kennismakte, zwaar. Er was twijfel over omzagen vanwege een parasitaire schimmel. Na onderzoek bleek de boom nog wel veilig, maar niet vitaal. Daarop is de groeiplaats sterk bemest en is de boom goed gesnoeid. 'De boom is heel vitaal geworden,' ziet Boertjes. 'Zelfs een fikse zaagwond is dichtgegroeid. Een paar jaar geleden hebben we 'm opnieuw moeten terugnemen omdat de takken gevaarlijk werden. Toen is de boom opnieuw

'We kijken nu heel anders naar een bomenlaan dan we jaren geleden deden'

belucht en bemest. En nu zie je nu zo'n mooi donkergroen blad met veel bladmassa. Dat is heel gunstig voor de boom; prachtig hoe vitaal die weer is geworden.'

Eeuwigdurende boomstructuren geclaimd

Al trappend onder een stralende zon komen we door de Koepellaan, waar Boertjes wijst op weilanden waar 450 woningen worden gerealiseerd. In de Koepellaan staat een structuur van oude bomen die daarvoor gekapt zouden moeten worden. Dankzij het vastgestelde

beleid uit 2022 waarin de ambitie is vastgelegd om grote bomen zo veel mogelijk te bewaren, koos het ingenieursbureau voor een andere riolinrichting, waardoor er nu in de eerste fase slechts zes bomen gekapt hoeven te worden. 'De bomenverordening gaat voornamelijk over kapvergunningen, maar ik heb daar een artikel aan toegevoegd waarin we eeuwigdurende boomstructuren claimen. Men was daar destijds niet blij mee, maar de Omgevingswet gaf mij die ruimte.'

'Doordat we in de bomenverordening de eeuwigdurende boomstructuren hebben geclaimd, kunnen meer bomen gered worden'

Ecologische wijk

We fietsen door een ecologische wijk met gasloze huizen waarvan de hemelwaterafvoer niet meer op het riool is aangesloten. Aan het einde van een doodlopende weg komen we uit bij een natuurparkje langs water. 'Toen deze wijk werd gerealiseerd, hadden we een hele groene gemeenteraad. Deze raad besloot om de laatste twee kavels van de wijk niet te verkopen en koos voor biodiversiteit. Daarop is er een natuurpark gecreëerd, hier aan de Lunterse Beek,' vertelt Boertjes. 'Een schitterende omgeving. Hier zit een monitoring op. Je ziet hier zoveel insecten, libellen, ijsvogels.'

Aan de andere kant van Scherpenzeel houden we halt langs twee brede groenstroken. Deze plek bood een kans tot vergroenen. Er stond een enkele treurwilg, nu is er water in de vorm van retentievijvers en staan er zilverabelen die prachtig aftekenen tegen de blauwe lucht en haast schitteren in de zon. Er staan iepen die prachtig geel worden in het najaar. 'Voor de bijen staan er schietwilgen, die al vroeg in het najaar katjes krijgen. Zo kijk je altijd naar kansen om te vergroenen en om groen te behouden. In de speeltuin in deze wijk worden tien bomen geplant, zodat de kinderen in de schaduw kunnen spelen. Mijn collega's van de civiele techniek hebben ook een groen hart en zij denken actief mee. Dat werkt natuurlijk heel fijn.'

Kennis op peil

Boertjes liep als kind al mee met z'n opa die in het groen werkte, en had bij zijn ouders een hobbykwekerij. Hij volgde veel cursussen bij IPC Groene Ruimte, deed de middelbare Bosbouw- en Cultuurtechnische school in Velp, de HAS in Den Bosch en is ETT'er, ETM'er en BVC'er. Om zijn kennis op peil te houden leest hij vakbladen, zoals Boomzorg, en bezoekt hij studie- en kennisdagen en haalt info binnen via social media. 'Het is goed dat ik voor mijn ETT-certificaat punten moet blijven halen. Laatst heb ik een cursus van Bas Visser, de boomjurist, gevolgd. Heel praktisch en toepasbaar. Ik kon de kennis die ik daar opdeed, diezelfde dag nog toepassen en zo konden er weer bomen behouden blijven.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!